

Za SAMOstatností

metodika programu přípravy dětí
na odchod z ústavní výchovy

Rozmarýna obecně prospěšná společnost, 2013

Metodika vytvořena v rámci projektu

**Rozvoj znalostí a dovedností žáků a pracovníků
v zařízeních pro výkon ústavní výchovy**

podpořeného z **Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost
Evropského sociálního fondu (CZ.1.07/1.2.00/14.0098).**

Autoři: vedoucí programu a tým odborných pracovníků Rozmarýny o.p.s.

Uvod	4
1. Obecná charakteristika	4
1.1 Cíl	4
1.2 Cílová skupina	4
2. Východiska	4
2.1 Rozmarýnská východiska	4
2.2 Východiska programu	4
2.3 Terminologie	5
3. Spolupráce s dětskými domovy	6
3.1 Technické podmínky	6
3.1.1 Prostor	6
3.1.2 Čas	6
3.2 Spolupráce s dětskými domovy	6
3.2.1 Představení lektorů a programu	7
3.2.2 Kontaktní osoba/konzultant	7
3.2.3 Sestavení skupiny	7
3.2.4 Mlčenlivost	8
3.2.5 Společné hodnocení průběhu programu	8
3.2.6 Smlouva o spolupráci	8
3.2.7 Harmonogram programu	8
4. Realizace programu Za SAMOstatností	8
4.1 Základní popis	8
4.2 Struktura setkání	8
4.3 Rozpis hlavních tematických okruhů	9
4.4 Konkrétní příklad programu Za SAMOstatností v průběhu jednoho školního roku	11
5. Specifika cílové skupiny a možná úskalí při realizaci projektu	13
5.1 Motivace mladých lidí	14
5.2 Doprava, dojíždění mladých lidí z DD do města	14
6. Realizátoři programu: vedoucí a lektoři	14
6.1 Popis činnosti u jednotlivých pozic	14
6.1.1 Vedoucí programu	14
6.1.2 Lektoři	15
6.2 Nároky na jednotlivé pozice	15
6.2.1 Vedoucí programu	15
6.2.2 Lektoři	15
6.3 Týmová komunikace	16
6.3.1 Zápisy ze setkání	16
6.3.2 Schůzky s vedoucím projektu	16
6.3.3 Hospitace	16
6.3.4 Intervize	16
6.3.5 Supervize	16
6.4 Spolupráce lektorské dvojice	16
6.4.1 Zástupnost lektorů	16

7. Hodnocení programu	17
7.1 Hodnocení v rámci týmu	17
7.1.1 Zápisy ze setkání	17
7.1.2 Schůzky s vedoucím programu	17
7.1.3 Přítomnost vedoucího/lektorů na aktivitách	17
7.1.4 Informační dotazník	17
7.1.5 Intervize	17
7.1.6 Supervize	18
7.1.7 Průběžné schůzky s kontaktní osobou	18
7.1.8 Hodnocení se zástupci DD	18
7.1.9 Hodnocení v rámci organizace	18
8. Spolupracující organizace	19

Uvod

Program Za SAMOstatností je ročním kurzem určeným mladým lidem z dětských domovů. Jeho cílem je příprava dětí na odchod z ústavní výchovy a s ním spojené samostatnosti.

1. Obecná charakteristika

Program Za SAMOstatností je jedním z programů o.p.s. Rozmarýna a navazuje na program SAMOfor. SAMOfor je klubem, který v dětském domově pořádá jednou za 14 dní dvojice lektorů a je určen dětem mezi 10 až 14 roky.

1.1 Cíl

Cílem projektu Za SAMOstatností je zvýšit informovanost mladých lidí o možnostech, které mají po odchodu z dětského domova. Snaží se o přiblížení skutečnosti, která po odchodu z ústavní výchovy mladé lidi čeká. Realizuje jí pomocí zážitkových exkurzí, k tématům týkajících se vzdělání, bydlení, zaměstnání, poradenství, mezilidských vztahů apod.

1.2 Cílová skupina

Cílovou skupinou projektu jsou děti starší 15 let, před odchodem z dětského domova nebo výchovného ústavu (dále "mladí lidé").

2. Východiska

Základními stavebními kameny pro sestavení koncepce a cílů projektu SAMOfor jsou východiska Rozmarýny a teoretická východiska.

2.1 Rozmarýnská východiska

Kurz napomáhá mladým lidem z dětských domovů připravit se na odchod do samostatného života. Cílem je nejen získání klíčových znalostí ohledně práce, bydlení, financí, mezilidských vztahů atd., ale především vytvoření podmínek pro uplatňování a nácvik praktických dovedností. Kurz je založený na pravidelném setkávání a uplatňování zážitkových a interaktivních technik a umožňuje propojení s aktivitou víkendových výjezdů.

Jednou z priorit Rozmarýny jako takové je spolupráce s dětskými domovy. Aktivity programu Za SAMOstatností mohou být pro klienty přínosnými pouze v případě, že dobře doplňují činnost vychovatelů.

2.2 Východiska programu

Situace odchodu z dětského domova je pro mladého člověka po mnoha stránkách velice náročná a stresující. Dochází k ní většinou ve věku 18, popř. 19 let. Převážná část dětí v tomto věku ukončí vzdělávání v učením oboru a dále ve studiu nepokračuje. Nemají tedy ze zákona možnost dále setrvávat v ústavní výchově.

18 let je obecně vzato (ve srovnání s běžnou populací) nízký věk pro bezproblémové fungování v samostatném životě. U mladých lidí opouštějících náhradní výchovu musíme navíc, kromě nízkého věku, brát v úvahu také jejich sociální znevýhodnění:

- o dysfunkční rodinné prostředí, ze kterého pocházejí,
- o pobyt v dětském domově,
- o často nízká úroveň vzdělání vyplývající z předchozích bodů (základní školy praktické, odborná učiliště).

Přirozeným důsledkem výše zmíněného sociálního znevýhodnění dětí z dětského domova jsou snížené možnosti jejich úspěšného začlenění do společnosti.

K těmto tématům se vztahuje několik okruhů, týkajících se vzdělání, získávání zaměstnání, bydlení, orientace ve světě financí a poradenství.

1. Práce z důvodu horšího uplatnění na trhu práce kvůli nízkému vzdělání (nízká odbornost, jazyková nevybavenost, nízká počítačová gramotnost atd.)
2. Bydlení z důvodu snížené možnosti samostatného bydlení z důvodu nedostatku finančních prostředků k pokrytí nákladů na bydlení, nízká úroveň sociálních dovedností způsobujících sníženou schopnost postarat se sám o sebe (viz další bod)
3. Nízká úroveň sociálních dovedností z důvodu nedostatku volných vlastností, zodpovědnosti, snížené schopnosti plánování budoucnosti i časového rozvrhování v rámci přítomnosti, problematické hospodaření s penězi

2.3. Terminologie

Terminologie programu „Za SAMOstatností“

Přímá práce:

1. „klasický model projektu“

a. Workshop – 1,5-2 hodinové setkání klientů s lektory v prostorách dětského domova

Workshop je forma vzdělávací aktivity, při které lektor připraví program tak, aby prostřednictvím různých technik (brainstorming, priorizace, mentální mapy, zpětná vazba, aj.) účastníci pomocí vlastních zkušeností a znalostí došli k výstupu, který je pro ně užitečný a využitelný v jejich další práci, praxi. Lektor je při tom většinou v roli moderátora, facilitátora. Výstup workshopu se formuluje díky předem danému tématu a cíli workshopu.

V průběhu workshopu není lidem představována teorie – předpokládá se, že každý má určitý teoretický základ a je schopen s ním ostatní seznámit. Díky interaktivním formám spolupráce mezi účastníky tohoto typu vzdělávání dochází k tomu, že si lidé odnášejí více podnětů pro své další praktické působení.

- b. Návštěva organizace – informační schůzka – většinou v prostorách navštívené organizace
- Jednorázová podpora – účast klienta na cca 1-3 workshopech za sebou (vyzkouší si, jaké to je a rozhodne se, že nic pro něj nebo klient vybírá setkání, která ho zajímají – např. klienti DPC)
 - Opakovaná jednorázová podpora - účast klienta na cca 1-3 workshopech za sebou vícekrát za delší časové období (např. v průběhu dvou let si vícekrát vyzkouší, že program Za SAMOstatností není nic pro něj – to klient např. zůstává v DD i po 18. roce nebo si klient vybere jen ta setkání, která ho zajímají – např. klienti z DPC)
 - Krátkodobá podpora – pravidelná účast klienta na workshopech po dobu kratší než jedno pololetí, min. 4 účasti
 - Opakovaná krátkodobá podpora - pravidelná účast klienta na workshopech po dobu kratší než jedno pololetí, min. 4 účasti, vícekrát za delší časové období
 - Dlouhodobá podpora – pravidelná účast klienta na workshopech po dobu min. jednoho pololetí, min. 10 účastí
 - Opakovaná dlouhodobá podpora - pravidelná účast klienta na workshopech po dobu min. jednoho pololetí, min. 10 účastí, vícekrát za delší časové období

2. Dále: např. „Víkendový seminář“ – pro klienty z DD ušitý „na míru“ na zvolené téma – nadstandard, účastníci jsou podpoření klienti pro dané téma

Lidé v projektu:

- Supervize
- Porada v týmu – intervize, příprava, hodnocení workshopů, hodnocení projektu, klientů
- Porada v Rozmarýně (ředitelka organizace, vedoucí projektu, PR, FR...)
- Konzultace s „odborným zázemím“

Spolupráce s dětským domovem:

- Konzultace
- Telefonická konzultace
- E-mailová konzultace
- Účast na pedagogické radě

Vzdělávání:

- Hospitace
- Absolvování interního semináře/workshopu
- Absolvování semináře, workshopu, kurzu apod. – souvislost s cílovou skupinou
- Příspěvky na konferencích, přednášky
- Vlastní lektorská činnost – vedení workshopu apod.

3. Spolupráce s dětskými domovy

Pro realizaci programu Za SAMOstatností, která spočívá v práci se skupinou, je nutné splnění několika podmínek. Průběh aktivit, včetně externích, se odvíjí od realizace projektu v dětských domovech a vzájemné spolupráce.

3.1 Technické podmínky

3.1.1 Prostor

Workshopy pořádané dvojicí lektorů probíhají v prostorách dětského domova či přímo v terénu, ve městě či ve spolupracujících organizacích.

Prostor, ve kterém se budou workshopy odehrávat, by měl být uzavřený, neprůchozí a dostatečně velký. Na program je zapotřebí klid, v případě procházení jiných osob apod. se pozornost mladých lidí velmi narušuje, a tím pádem se narušuje také program. Důležitá je také velikost prostoru. Prostor nesmí být moc malý – zmenšuje osobní zónu, kterou mladí lidé i lektori potřebují. Dobrý není ani moc velký prostor – mohou nastat potíže s udržení skupiny na jednom místě. Mladí lidé mohou mít tendenci z vymezeného prostoru unikát (negativní rozpoložení atd.).

Vždy samozřejmě záleží na konkrétních mladých lidech, konkrétní skupině a lektorech. Výše uvedené nevýhody neplatí univerzálně. Nicméně se jedná o potenciální faktory ztěžující práci se skupinou.

Podporuje se tak skupinová koheze a návaznost setkání.

3.1.2 Čas

Důležitou podmínkou je stabilní den a čas našich workshopů. Co se týče návštěv či workshopů v organizacích, smluvený čas se určuje dle možnosti dojezdu většiny skupin. Frekvence setkávání je jednou za měsíc.

Mít na workshopy vyhrazen stabilní den a čas je také spojeno s odpovědností klienta, který by na workshop měl dorazit, v případě, že se jedná o individuální kontakt klienta a lektora.

3.2. Spolupráce s DD

Samotná spolupráce s domovem umožňuje lepší organizaci a efektivní hodnocení průběhu programu.

Komunikace s DD zahrnuje:

- představení organizace, programu a lektorů, tzn. navázání spolupráce s novým zařízením
- výběr témat, která je potřeba s DD řešit, volba vhodné osoby, se kterými budou řešena
- samotné hodnocení průběhu programu

3.2.1 Představení lektorů a programu

Programový vedoucí rozesílá nabídku služeb Rozmarýny dětským domovům a v případě jejich zájmu realizuje osobní schůzku s vedením DD. Cílem je představení služeb, hodnot a principů Rozmarýny.

Má-li DD zájem o program Za SAMOstatností, představí vedení DD lektory, kteří budou workshopy realizovat. Lektori a DD spolu domluví vše uvedené v následujících bodech.

Důležité je také představení lektorů i programu vč. jeho pravidel ostatním vychovatelům, na pedagogické radě či jiným způsobem. Vychovatelé tak budou vědět, kdo a proč za mladými lidmi do DD chodí, mohou se také doptat na to, co potřebují, či přednést své připomínky a nápady.

3.2.2 Kontaktní osoba a konzultant

Kontaktní osoba usnadňuje komunikaci o organizačních záležitostech. Kontaktní osobou může být ředitel domova, vedoucí vychovatel, psycholog či jeden z vychovatelů. Informuje dětský domov o případných změnách termínů setkání, plánuje společné aktivity (viz. Komunita), zajišťuje komunikaci mezi vedením domova a Rozmarýnou.

Kontaktní osoba je prostředníkem mezi DD a lektory ohledně organizačních záležitostí, tzn.:

- informuje lektory o konání akcí DD, které kolidují s termíny workshopů
- koordinuje v rámci DD výjezdy mimo DD (osobně nebo předáním jinému vychovateli)

Kontaktní osobou může být ředitel DD, vedoucí vychovatel, psycholog či jeden z vychovatelů.

Konzultant je osobou, se kterou se lze radit v případě, že lektori narazí na nějaký problém či otázku týkající se přímé práce s mladými lidmi či konkrétního mladého člověka. Cílem není diagnostika ani odborná intervence, ale porozumění situaci (příp. chování mladého jedince). Porozumění pomůže lektorům na mladé lidi v rámci programu lépe reagovat a podporovat je (např. týraní jedinci mohou být zvýšeně citlivé na zvýšení hlasu či tělesný kontakt – jejich reakce na tuto situaci pak není zcela přijatelná, ale nikoli proto, že by chtěly záměrně rušit).

Kontaktní osoba a konzultant mohou být jedna osoba.

3.2.3 Sestavení skupiny

Sestavení skupiny, tzn. vytipování mladých lidí, pro které by workshopy mohly být přínosem, je na začátku realizace projektu zcela v režii DD, protože lektori mladé lidi neznají. Může ale dojít k vzájemné diskuzi, kdy se DD ptá, zda jsou workshopy vhodné pro mladého člověka s určitými charakteristikami. Stejný postup platí v případě vytipování dalších adeptů (nových příjmů apod.) v průběhu realizace projektu.

Počet mladých lidí do skupiny je max.10.

Při sestavování skupiny je potřeba počítat také s kontraindikacemi. Mezi ně patří:

- zvýšená míra agresivity (mladí lidé umístění v DD by neměli mít závažné problémy s agresivitou)
- závažné potíže v sociálních kontaktech (sociální fobie)
- problematické vztahy s někým ve skupině (od přílišné fixace k přílišné antipatii, často řešeno u sourozenců; zde je důležitá diskuze s DD, je potřeba rozlišit kontraindikaci od možnosti využít workshop jako prostor pro práci na vztazích)

Domluveny musí být s DD také pravidla účasti na workshopech, tzn. povinnost.

3.2.4 Mlčenlivost

Během setkání se lektoři dozvídají informace o mladých lidech a dění v domově, ať již od mladých lidí samotných či od zástupců domova. Tyto informace nesmí dále šířit, s výjimkou supervizí a intervizí v rámci projektu. Písemná dohoda mezi mladými lidmi a lektory o vzájemné mlčenlivosti neexistuje, je na skupině samotné, do jaké míry je schopná s tímto tématem pracovat.

3.2.5 Společné hodnocení průběhu programu

Tématu hodnocení programu se věnuje 7. kapitola, jejíž součástí je také téma společné hodnocení s vedením domova. Je důležité domluvit konkrétní podobu hodnocení a způsob předávání informací o mladých lidech (účast na pedagogických radách, schůzky s psychologem, vedoucím vychovatelem apod.).

3.2.6 Smlouva o spolupráci

Domluvené body spolupráce je sepsána do Smlouvy o spolupráci.

3.2.7 Harmonogram

Lektoři předávají DD harmonogram workshopů na celé pololetí (je proto potřeba zjistit si prázdniny), který po druhém workshopu doplní o seznam závazně přihlášených mladých lidí (viz pravidla účasti).

Součástí harmonogramu jsou také kontakty na lektory.

Pro realizaci externí aktivity, která spočívá v práci se skupinou, je nutné splnění několika podmínek. Jejich průběh se odvíjí od realizace programu v dětských domovech a vzájemné spolupráce.

4. Realizace programu Za SAMOstatností

4.1 Základní popis

Běh programu je vždy koncipován na jeden školní rok, od září (respektive od října) do června, přičemž na celý rok je vytvářen předběžný plán práce, včetně předpokládaných návštěv ve spolupracujících organizacích.

Samotný průběh programu sestává z návštěv, workshopů a informačních setkání v organizacích poskytujících služby v oblastech, kterým je potřeba se věnovat.

Jednotlivé tematické okruhy jsou zahajovány naším workshopem, jehož cílem je otevřít problémy, otázky a možnosti v rámci daných oblastí. Poté následuje návštěva ve spolupracující organizaci (případně více návštěv různých organizací vztahujících se k tématu), kde se naváže podrobnějším rozpracováním a konkretizováním dané problematiky.

Workshopy či návštěvy v organizacích mohou být také pro některé mladé lidi z DD po domluvě s kontaktní osobou ušité „na míru“. Dochází tak v případě, že je domov již součástí jiného projektu. Zabraňujeme tím dublování činnosti jiných organizací, které se věnují podobným tématům (viz. Krok do života, Šance pro budoucnost).

4.2 Struktura setkání

Setkání jsou pravidelná, mají určené termíny a přesný čas. Pokud skupina pracuje v domově, má stabilní místo setkání. Pokud se činnost odehrává mimo zařízení, odvíjí se místo srazu dle lokality instituce, organizace.

Průběh setkání

1) „Novinky“

V úvodu si skupina sdílí, jak se daří a co je nového. Lektoři tak mohou zmapovat nepříjemné i příjemné

události uplynulých dní (zážitky z domova, rodiny, vztahy mezi sebou).

Cílem je společné naladění se a určení si tématu setkání. Vzniká zde prostor k diskuzi a rozpoznání potřeb každého individuálně. V úvodu dochází zejména k plánování terénních exkurzí v institucích, organizuje se čas, místo a počet účastníků setkání.

2) Pohybová/odlehčovací aktivita

Nemusí se jednat přímo o pohybovou aktivitu, ale také o jakoukoli odlehčovací aktivitu (malba, relaxace). Cílem je uvolnění a alespoň částečné vybití negativních emocí či přebytečné energie a také uvolnění po úvodním sdílení.

3) Téma kurzu

Tématem setkání je okruh, na kterém skupina konkrétně pracuje. Jedná se opět o témata bydlení, zaměstnání, financí, mezilidských vztahů. Této části je věnována převážná většina času. Úkolem lektorů je s dětmi otevřít téma, které se po vzájemné dohodě určí jako prioritní a vhodné k celkové atmosféře.

4) Shrnutí

V závěru se rekapituluje průběh setkání a nové informace, které zastřešují celý blok. Dochází k sumarizaci podnětů, ke kterým skupina dospěla a hodnocení zájmu každého člena skupiny.

5) Zpětná vazba

Setkání uzavírá kolečko se zpětnými vazbami ke společnému času. Lektorů se účastní také a snaží se, o co nejkonkrétnější pojmenování potřeb dětí i celé skupiny.

4.3 Rozpis hlavních tematických okruhů

Tematické okruhy jsou voleny dle oblastí, se kterými mají mladí lidé, po odchodu z ústavní výchovy setkávají. Zvolená témata jim umožňují setkání se s nimi v reálném kontextu a uvědomění si jejich důležitosti pro další život. Vhodně zvolené okruhy mohou pro ně být podporou při překonávání budoucích překážek.

Vzdělání

na jaké školy mladí lidé chodí, jaké mají představy o tom, co budou dělat

- co pro mne znamená vzdělání, proč je důležité
- možnosti dalšího vzdělání
 - Maturita, doplnění základního vzdělání
 - Existence různých druhů škol a zaměření
 - Jazyky, počítače, práce s informacemi
 - Rekvalifikační a jiné kurzy
- vztah úrovně vzdělání a možností na trhu práce (rozdíl mezi SOU, OU, výuční list, maturita...), důležitost vzdělání
- možnosti doučování

Práce

- jsou různé práce, profese, které jsou také různě placené – jakou mají mladí lidé představu o tom, co chtějí dělat, shoduje se jejich představa s tím, čím se vyučili apod.
- jsou různé práce, na které není potřeba kvalifikace (např. podnikání, sekretářka, recepční...), popř. lze dodělat rekvalifikační kurz, doučit se jazyk – jaké jsou možnosti
- seznámení se sociálními službami
 - úřad práce
 - podporované zaměstnávání
- proces shánění práce

kde hledat – internet, annonce, inzeráty v novinách, Metro, přes známé apod. - výhody/
nevýhody
životopis

pohovor – jak vystupovat, mluvit, obléknout se, co je dobré říkat, co ne
kritéria, podle kterých se člověk rozhoduje, zda tu či onu práci vzít (vzdálenost od bydliště,
finance, zaměstnanecké benefity...)

- v práci

zodpovědnost, pracovitost, dochvilnost
snažit se, abych získal důvěru zaměstnavatele – nezná mě, jsem pro něj jeden z mnoha
dalších (pozor na zkušební lhůtu)
když se nebude dařit, hned to nevzdávat
smlouvy a práva v práci

Bydlení

- jaké máme možnosti bydlení – dům na půl cesty, u známých, partnera, ulice, podnájem (sám či s
někým společně) – co to obnáší
shánění – internet, annonce, známí, pořadníky na bydlení apod.

finance
perspektiva
výhody/nevýhody

- finanční náklady na bydlení

nájem
poplatky
opravy
popelnice
telefon
TV, rádio
vybavení bytu
atd.

- kritéria, podle kterých se člověk rozhoduje, zda ten či onen byt vezme, možnosti, když nemám kam
jít – azylové domy, ubytovny, ulice

Finance

- měsíční rozpočet, hospodaření (kolik vydělávám, kolik zaplatím za byt, jídlo, hygienu, zábavu
apod.), jak ušetřit
- hypotéky, půjčky, účet v bance, formy spoření
- způsoby platby – složenkou, převodem na účet, inkaso, internet banking, kartou...výhody, nevýhody
- finanční poradenství

Poradenství

Po odchodu z ústavní výchovy se mladý člověk ocitne často v situacích, které jsou mu z mnoha důvodu
nesrozumitelné a nečitelné. Poradenská činnost, její vyhledání a využití by měla být klientovi povědomá
a samozřejmě nápomocná. V rámci tohoto bloku by se měl klient seznámit s některými druhy poraden.
V případě mladých lidí, opouštějících ústavní výchovu, má poradenství své místo, především v oblasti
občanských poraden.

4.4 Konkrétní příklad programu Za SAMOstatností v průběhu jednoho školního roku

Září - Koordinace a organizace

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Domluvení konkrétního dne v týdnu, kdy se budeme scházet

Úvodní setkání

Náplň:

- Vzájemné seznámení (mladí lidé a lektori)
- Informování mladých lidí o průběhu celého projektu – (workshopy jednou za 14 dní buď v domově nebo v organizacích, které navštívíme, popř. informační schůzky v organizacích)
- Seznámení s plánem na celý rok
- Naladit mladé lidi pozitivně na projekt, tzn. hlavně motivace

Říjen – téma VZDĚLÁNÍ

Workshop I. – obecný

Náplň:

- zjištění, na jaké školy chodí, jaké mají představy o tom, co budou dělat
- vztah úrovně vzdělání a možností na trhu práce (rozdíl mezi SOU, OU, výuční list, maturita...)
- jaké mají možnosti dalšího vzdělání, vědí to?
 - Maturita, doplnění základního vzdělání
 - Jazyky, počítače, práce s informacemi
 - Rekvalifikační kurzy
- možnosti doučování

Workshop II.

- mladým lidem „přímo na míru“, zaměřený již konkrétně na určité oblasti, které vyplynou z workshopu I. jako problematické
- konkretizace daných možností pro mladé lidi relevantních

Listopad – téma PRÁCE

Workshop

Náplň:

- jsou různé práce, profese, které jsou také různě placené – jakou mají představu o tom co chtějí dělat, shoduje se jejich představa s tím, čím se vyučili apod..
- jsou různé práce, na které není potřeba kvalifikace (např. podnikání, sekretářka, recepční...), popř. lze dodělat rekvalifikační kurz, doučit se jazyk..
- seznámení se sociálními službami
 - úřad práce
 - podporované zaměstnávání
- proces shánění práce
 - kde hledat – internet, annonce, inzeráty v novinách, metru, přes známé..výhody, nevýhody
 - pohovor – jak vystupovat, mluvit, obléknout se, co je dobré říkat, co ne...
 - CV
 - Kritéria, podle kterých se člověk rozhoduje, zda tu či onu práci (vzdálenost od bydliště, finance, benefity...)
- v práci
 - zodpovědnost, pracovitost
 - snažit se, abych získal důvěru zaměstnavatele – nezná mě, jsem pro něj jeden z mnoha dalších (pozor na zkušební lhůtu)

když se nebude dařit, hned to nevzdávat

Workshop organizace – např. Plán B, o.s. (popř. Formika, o.s.)

Prosinec – pokračování tématu PRÁCE

Návštěva úřadu práce

Simulace pohovoru při přijímání do zaměstnání

Leden – téma BYDLENÍ

Workshop organizace – např. Home Sweet Home (kde najít byt, jaký byt hledat, jak vše probíhá atd.)

Návštěva Domu na půl cesty

Únor – pokračování tématu BYDLENÍ + téma PLÁNOVÁNÍ

Návštěva DOMu, o.s.

Workshop – téma PLÁNOVÁNÍ (schopnost plánovat budoucnost, myšlenkové mapy, diáře atd.)

Březen – téma FINANCE

Workshop I.

Náplň:

- měsíční rozpočet, hospodaření (kolik vydělávám, kolik zaplatím za byt, jídlo, hygienu, zábavu apod.), jak ušetřit..
- zjištění toho, jaké mají mladí lidé představy o tom, kolik budou utrácet
- kolik utrácení teď, co si kupují, co potřebují/nepotřebují

Workshop II.

- hypotéky, půjčky, účet v bance, formy spoření
- způsoby platby – složenkou, převodem na účet, inkaso, internet banking, kartou...výhody, nevýhody
- finanční poradenství

Duben – téma PORADENSTVÍ

Workshop

Náplň:

- existují různé poradny, kam se lze obrátit, když mám problém
- občanské poradny – pomohou s různými smlouvami...
- psychologické poradny – pomohou s osobními problémy
- krizová centra
- specializované poradny na určitou problematiku

Návštěva občanské poradny – Remedium, o.s.

Květen – pokračování tématu PORADENSTVÍ

Návštěva krizového centra RIAPS

Návštěva poradny dle potřeby, zájmu mladých lidí (např. psychologická poradna, probační a mediační služba apod.)

Červen

Závěrečný workshop – celodenní

Náplň:

- Shrnutí dosavadních informací
- Zhodnocení projektu – zpětná vazba od mladých lidí (co pro ně bylo přínosné, co třeba pro příště udělat jinak atd.)
- Předání brožurky s organizacemi, které jsme navštívili

INTERNET - za každým tématem je potřeba se věnovat tomu, kde a jak hledat příslušné informace na internetu, dále práci s internetem obecně i základními počítačovými programy (word, excel..)

5. Specifika cílové skupiny a možná úskalí při realizaci projektu

Skupina se skládá z mladých chlapců a dívek nad 15 let, kteří se připravují na odchod z dětského domova. V 18 letech se mladý člověk musí rozhodnout, zda v DD zůstane či ne. Rozhodnutí je čistě na něm. V DD má právo být (v případě, že nemá závažné výchovné problémy) až do ukončení studia, nejdéle však do 26 let. Většina mladých lidí ukončí studium v 18, 19 letech získáním výučního listu.

Odchod prožívají mladí lidé různě. Někdo se těší, že „bude mít konečně svobodu“, někdo má strach. Pro někoho odchod znamená možnost být s někým, na kom mu záleží (rodina přítel), pro jiné ztrátu zázemí a jistoty, nutnost plnit povinnosti či volnost a změnu životního stylu.

Postoj k nutnosti opustit dětský domov závisí na mnoha faktorech. Např. vazba na dětský domov. Pro mladé lidi, kteří jsou na domov více navázáni, může být odchod více zátěžový. Záleží však asi také na postoji dětského domova, tzn. jakou roli chce po odchodu pro mladé lidi mít. Tato vazba je podmíněna i délkou pobytu v domově, schopností adaptace, vztahy s rodinou, schopností fungovat v rámci režimu apod.

Důležitá je také stabilita osobnosti a schopnost čelit nejistotě.

Podstatné jsou také sociální opory jako např. rodiče (i když ubližovali), přátelé.

Odchod z dětského domova je určitě specifickým milníkem ve vývoji – mladý člověk odejít musí a odchod má vliv na další vývoj osobnosti. Samostatný život zvyšuje nároky na úroveň sociálních dovedností. Proces se tedy může urychlit, pokud je člověk zvládne, nebo naopak inhibovat či směřovat do oblasti sociální patologie, pokud je člověk nezvládne.

5.1 Motivace mladých lidí

V rámci projektu je třeba pracovat na motivovanosti mladých lidí v projektu. Dokud sami nevnímají potřebu řešit otázku vzdělání, práce, bydlení atd., může být práce s nimi obtížná. Setkáváme se i s případy mladých lidí, kteří nechtějí nic řešit, protože je jim „vše jasné“, svoji budoucnost po odchodu z DD mají „perfektně“ naplánovanou. Nicméně realita bývá často odlišná. Opravdový zájem o pomoc a informace se pak může objevit, až když je mladý člověk ze strany DD reálně postaven před situaci odchodu. Lektoři mají za úkol všemi dostupnými prostředky děti zaujmout a plánované téma co nejvíce přiblížit.

5.2 Doprava, dojíždění mladých lidí z DD do města

V rámci projektu Za SAMOstatností mladí lidé na některé aktivity dojíždějí, popřípadě jsou přivázeni domovem, ústavem na místo setkání.

V případě, že se jedná o individuální cestu, je tato situace spojená s velkou mírou odpovědnosti. K té se lektoři kurzu snaží po celou dobu trvání programu, skupinu vést. Mladý člověk je tím puzen k samostatnos-

ti, což se značí i v názvu programu. Pracuje s tím, co ví a co je schopen si obstarat. V případě přivážení mladých lidí ze zařízení ÚV je spojeno s dostatečnou a uspokojivou mírou spolupráce mezi organizací a zařízením. Týká se to zejména vzdálenějších zařízení, které ovšem mají zájem a participují. Pro mladé lidi je pobyt mimo zařízení a tzv. ochutnávání reality, častokrát atraktivní.

6. Realizátoři programu: vedoucí a lektori

Důležitou, ne-li nejdůležitější, součástí programu Za SAMOstatností je realizační tým. Skládá se z vedoucího projektu a lektorů.

Lektori pracují ve dvojicích (muž a žena). Na mladé lidi tak působí oba vzory – mužský i ženský. V dětských domovech bývá většinou převaha ženského vzoru (vychovatelé – muži – patří často mezi výjimky) – děti berou muže velmi pozitivně (většinou), i když lektorský tým tvoří mladí lidé.

V této kapitole popisujeme jednotlivé pozice a zdůvodňujeme nároky na ně, dále pak týmovou komunikaci a spolupráci lektorské dvojice.

6.1 Popis činnosti u jednotlivých pozic

Tým se skládá z vedoucího programu a lektorů. Vedoucí programu je zároveň jedním z lektorů. Za SAMOstatností je odborně koncipovaný program, proto je podle našeho názoru příhodnější, je-li vedoucí odborník a „praktikující“ (jedině pak může zodpovědně a efektivně vést).

Podrobnou náplň práce vedoucího i lektorů naleznete v Příloze 3.

6.1.1 Vedoucí programu

Činnost vedoucího programu spočívá ve vedení.

Na obecné rovině vedoucí (podrobněji viz Příloha 3):

- je zodpovědný za chod programu
- zajišťuje podporu lektorům
- má na starosti příjem a propouštění lektorů
- garantuje, že program povede k vytyčeným cílům (viz ideové vedení)
- má na starosti evaluaci programu
- stará se o zpětnou vazbu směrem k DD (společně s lektory)
- vytváří dokumentaci programu
- hospodaří s financemi určenými na program

Z hlediska obsahu činnosti lze tedy vedení programu rozdělit na tři oblasti:

- vedení technické: zajišťování technických aspektů programu (místnost pro realizaci programu, dokumentace apod.)
- vedení metodické: způsoby a formy práce, systém porad, spolupráce s DD, podpora lektorů apod.
- vedení ideové: sledování adekvátnosti cílů (příp. jejich revize), směr programu v delší časové perspektivě apod.

6.1.2 Lektori

Na obecné rovině (podrobněji viz Příloha 3) lektorská dvojice (popisují činnost lektorské dvojice, nikoli lektora samotného):

- je zodpovědná za realizaci setkání
- pracuje na svém profesním růstu (supervize, intervize apod.)
- podílí se na hodnocení v rámci programu
- vypracovává závěrečnou zprávu
- komunikuje s kontaktní osobou v DD

6.2 Nároky na jednotlivé pozice

Nároky lze dělit na nároky na vzdělání a nároky „osobnostní“. Z hlediska nároků na vzdělání upřednostňujeme vysokoškolské vzdělání (Bc., Mgr.) humanitního zaměření (nejlépe psychologie, speciální pedagogika či jejich kombinace), příp. vyšší odborné vzdělání (nejlépe sociální práce). Bylo by na dlouhé úvahy a diskuze řešit, nakolik se vzdělání pojí s odborností a předpoklady pro práci v pomáhajících profesích – všichni zajisté známe případy, kde mezi vzděláním a schopnostmi v praxi je minimální souvislost. Na druhou stranu vzdělání umožňuje propojovat teorii s praxí, a tedy činit z dílčích zkušeností obecnější závěry, lépe jim rozumět a chápat je v širším kontextu.

Nespornou výhodou psychoterapeutický výcvik (započatý či ukončený). V práci s dětmi z nefunkční rodiny (a v pomáhajících profesích obecně) se často setkáme se situacemi, které nás více či méně oslovují a spouštějí v nás naše vlastní otázky, strachy či nejistoty. Není nutné (ani možné!) mít vše zpracované, nicméně je dobré vědět, na co a jak (a proč) jsme citliví a jak s tím zacházíme.

Z hlediska nároků „osobnostních“ považujeme za důležitý především kritický (zdravě) a poctivý přístup k sobě a k práci. K jednotlivým pozicím viz následující text.

6.2.1 Vedoucí programu

Vedoucí programu Za SAMOstatností by měl mít ukončenou VŠ, zkušenosti s prací se skupinou (dlouhodobého charakteru – cca 2 roky; těžko to však vyčíslit a s cílovou skupinou (poruchy chování, děti z nefunkčního rodinného prostředí apod.). Důležité jsou také zkušenosti s vedením týmu – schopnost řešit spory a konflikty, podporovat, vést ke spokojenosti celého týmu a nejen své apod.

Vedoucí by se měl orientovat v problematice ústavní výchovy a souvisejících témat (náhradní rodinné péče, poruchy chování apod.) a měl by své vědomosti stále rozvíjet. Témata, které s dětmi v DD souvisí, nekončí s pozemkem DD, ale zasahují do mnoha dalších oblastí - v těch je potřeba se orientovat, chceme-li, aby projekt reagoval na reálné potřeby mladých lidí.

6.2.2 Lektoři

V oblasti vzdělání a zkušeností platí podobné nároky jako na vedoucího. Obecně platí, že zkušenosti s prací s cílovou skupinou jsou výhodou, nikoli nutností (na rozdíl od vedoucího). Lektor musí být schopen práce v týmu (ať již v rámci lektorské dvojice či celého týmu projektu), měl by se orientovat v problematice ústavní výchovy a být ochoten dále se vzdělávat.

6.3 Týmová komunikace

Týmová komunikace je velmi podstatnou součástí fungování týmu, protože úzce souvisí s celkovou atmosférou a naladěním. Jak pro lektory, tak pro práci je důležité, jak se lektoři v týmu cítí. Je potřeba, aby cítili dostatečný (a bezpečný) prostor pro sdělování i přijímání kritiky či pochvaly. Příjemná atmosféra pak napomáhá reflexi práce i celého projektu, ale také reflexi lektorů samotných. Výsledkem je potom profesionální růst lektorů a reálnější pohled na průběh, směr, efekt a smysl programu.

Jednou z podob týmové komunikace jsou zpětné vazby, které by měly tvořit systém. Systém zpětných vazeb má čtyři důležité funkce:

- hodnocení práce lektorů
- reflexe vztahů v týmu – ať již v rámci lektorských dvojic či celého týmu
- podpora v rámci týmu
- hodnocení programu

V této kapitole se budeme věnovat zpětným vazbám v rámci fungování týmu a práce lektorů. Zpětnou vazbou rozumíme vazbu negativní i pozitivní. V programu Za SAMOstatností používáme následující formy komunikace (zpětných vazeb):

6.3.1 Zápisy ze setkání

Lektoři vyhotovují zápis každého setkání, který čte celý tým (především vedoucí) – má tak přehled o dění v jiných DD. Účelem zápisů je popis a hodnocení setkání (zvolených aktivit a jejich průběhu, nápady na příště apod.). Je zde prostor pro poznámky vhodnosti aktivit, kladení otázek apod.

Pokud se někomu z týmu v zápise cokoli nezdá, je nutná otevřená komunikace a velmi opatrné hodnocení - nevýhodou zápisů je možnost chybné interpretace popisovaného.

Obecně platí, že zápisy slouží pouze jako podklad. V systému zpětných vazeb jsou nejdůležitější osobní setkání týmu – intervize a supervize (viz dále).

6.3.2 Schůzky s vedoucím projektu

Vedoucí může o schůzku s lektorem/lektorskou dvojicí požádat - potřebuje-li porozumět něčemu v zápisu, všimne-li si něčeho, co se mu nezdá apod. Může být také o schůzku požádán. V závislosti na charakteru problému se vedoucí s lektorem/lektory domluví, zda si to vyřeší sami mezi sebou, nebo na intervizi či supervizi (viz dále).

6.3.3 Hospitace

Cca jednou za pololetí navštěvuje vedoucí setkání workshop. Cílem je poznání mladých lidí, kteří se projektu účastní, pozorování lektorů při práci (ta je potom předmětem debaty) a také inspirace pro vlastní práci. Stejnou povinnost (účastnit se setkání v jiných DD) mají všichni lektoři, zde však již není daná frekvence.

6.3.4 Intervize

Intervize je setkání týmu pod vedením vedoucího. Slouží ke sdělení průběhu programu v tom kterém DD a probrání otázek, nejistot, nápadů apod. Část intervize lze věnovat organizačním a technickým záležitostem (termíny, vybavení apod.)

Na intervizi by se měla řešit pouze témata, která jsou v silách a možnostech vedoucího i celého týmu.

Doporučujeme zvážit zejména řešení týmových otázek, které je často lepší přinést na supervizi (kvůli osobní a někdy také emocionální angažovanosti týmu). Stejně doporučení platí v otázkách smyslu a efektivity projektu.

Někdy je však lepší probrat nějaké téma nejdříve na intervizi a posléze přinést na supervizi. Téma je pak všemi částečně zpracované a dostane jasnější rámec (je z něj tedy konkrétnější zakázka).

6.3.5 Supervize

Supervize (vedená externím supervizorem) představuje bezpečný prostor pro řešení témat všeho druhu, vč. témat citlivějšího charakteru (vztahy v týmu apod.). Bezpečnost je dána tím, že na rozdíl od intervize zde zmíněný prostor určuje a vymezuje supervizor, nikoli vedoucí - supervizor není v projektu osobně zaangażován.

Supervizor může poukázat na nové aspekty tématu, nabídnout jiný úhel pohledu a pomoci najít řešení.

6.4 Spolupráce lektorské dvojice

Spolupráce lektorské dvojice se týká její práce v DD. Dělá společně přípravy setkání a hodnocení setkání. Lektorská dvojice také určuje směr práce v DD, ve kterém působí – výběr témat (na co se zaměřit) a způsob jejich zpracování (vs. vedoucí, který určuje obecný směr celého projektu – samozřejmě ve spolupráci s lektory).

6.4.1 Zástupnost lektorů

Práce ve dvojici lektorů má své opodstatnění (viz úvod kapitoly). V případě, že se jeden z lektorů nemůže aktivity zúčastnit, jsou následující možnosti:

- změna data konání workshopu – praxe ale ukazuje obtížnost hledání náhradních dat (kroužky, akce

- DD apod.)
- místo chybějícího lektora jede na náslech jiný lektor (jako návštěva) – návštěva je pro mladé lidi i příjemným zpestřením, pro lektora působícího v jiném zařízení možnost poznat jinou skupinu mladých lidí, práci kolegů
- workshop vede jeden lektor – přizpůsobuje průběh situaci

Absence lektora nepředstavuje problém, nemělo by se tak ale dít příliš často.

7. Hodnocení programu

Hodnocení je velmi důležitá součást každého programu. Obecně můžeme hodnocení programu rozdělit do tří oblastí:

- hodnocení v rámci týmu – především hodnocení adekvátnosti formy programu vzhledem k cílové skupině
- hodnocení se zástupci DD – především hodnocení dětí (chování apod)
- hodnocení v rámci organizace – hodnocení adekvátnosti programu vzhledem k cílům a poslání organizace

7.1 Hodnocení v rámci týmu

V rámci týmu je kromě celého programu hodnocena také práce lektorů - prostředkem tohoto hodnocení je týmová komunikace, jejímž cílem je reálnější pohled na průběh, směr, efekt a smysl programu.

Následující text popisuje možnosti využití jednotlivých forem komunikace

7.1.1 Zápisy ze setkání

Do zápisů lze zanést také postřehy a úvahy týkající se programu jako takového – možné směřování do budoucna, reflexe změn a posunů apod. Jedná se však o nadstavbu, kterou řeší především vedoucí programu - primárním cílem zápisů je reflexe workshopů s mladými lidmi.

7.1.2 Schůzky s vedoucím programu

Schůzky s vedoucím programu slouží primárně k podpoře lektorů či řešení nesrovnalostí. K účelu hodnocení projektu nejsou příliš použitelné.

7.1.3 Přítomnost vedoucího/lektorů na aktivitách

Přítomnost vedoucího či lektorů na workshopech a dalších aktivitách programu může sloužit jako zdroj informací o jiných možných přínosech programu. Každá lektorská dvojice a každá skupina mladých lidí je jiná. Prostor, který metoda práce se skupinou poskytuje, může být tedy využit různými způsoby.

7.1.4 Informační dotazník

Pro účely hodnocení programu byl vytvořen informační dotazník, který mladí lidé vyplňují na začátku a poté na konci programu ke každému školnímu roku. Pomocí dotazníku se zjišťuje, zda došlo u mladých lidí např. ke změnám postojů, zvýšení informovanosti, snížení pocitu strachu ze situace odchodu atd. Dotazníky ZaSAMOstatností zároveň mapují spokojenost mladých lidí s náplní programu, s vedením skupiny atd.

7.1.5 Intervize

Intervize jakožto setkání celého týmu je spolu se supervizí nejhodnější nástroj hodnocení (předchozí formy slouží, resp. mohou sloužit, jako podklady).

Hodnocení by mělo mít strukturu, tzn. jasné body a kritéria. Jednou z možných forem je definice cílů – obecných (cílů projektu) a na konkrétní časový úsek (např. školní rok). Tyto cíle se po určitém období hodnotí (např. půl rok, pololetí). Jako podklady a inspirace slouží různé postřehy z průběhu práce.

Na intervizi lze také probírat také chování mladých lidí, příp. pozitivní změny v něm apod. V hodnocení v rámci intervize je třeba velmi opatrně a poctivě zacházet s tématy jako přínos a smysl projektu. Tato témata doporučujeme přinést také na supervizi - pro účastníky projektu může být těžký konstruktivně kritický pohled na tak zásadní otázky.

7.1.6 Supervize

Supervize, díky externímu vedení, představuje prostor pro lepší náhled. Lze na ní nejen smysl či efekt projektu, ale také kritéria či celkový způsob hodnocení.

7.1.7 Průběžné schůzky s kontaktní osobou

Jedná se o dohodnutá setkání s kontaktní osobou. Jejich obsahem je hodnocení programu a vzájemné spolupráce, plánování, organizace, sdílení nových zkušeností a poznatků ze skupin, postřehy k mladým lidem apod.

Na schůzkách s kontaktní osobou/konzultantem lze řešit projevy, příp. posuny mladých lidí a skupiny. Mohou sloužit také jako zdroj informací o mladých lidech (které se v žádném případě nešíří dál – viz mlčenlivost). Kontaktní osoba/konzultant může také lektory inspirovat ke zpracování témat, která jsou v DD aktuální.

Schůzky s kontaktní osobou/konzultantem v domluvené časové frekvenci dávají spolupráci s DD jasnou formu a umožňují najít program Za SAMOstatností místo v rámci fungování DD.

7.1.8 Hodnocení se zástupci DD

Hodnocení programu se zástupci DD, ve kterých je realizován, by měla být nedílná součástí hodnocení. Cílem je především hodnocení mladých lidí. Vychovatelé jsou ti, kteří tráví s mladými lidmi nejvíce času a mohou tedy posoudit případný posun. Vychovatelé také mohou mít cenné postřehy a připomínky k formě či struktuře programu.

Jak je uvedeno v předchozím textu, spolupráce s DD je pro Rozmarýnu i program Za SAMOstatností velmi zásadní. Pokud nebudeme práci lektorů propojovat s prací vychovatelů, nebudeme vědět, jakou (a zda vůbec) podporu mladým lidem poskytujeme.

Jakékoli předávání informací o mladých lidech musí být pro všechny strany transparentní. Mladí lidé musí vědět, že je lektori probírají a měli by také vědět, co přesně od lektorů směrem k DD zazní.

Lektori by měli dát případným obavám mladých lidí dostatečný prostor - předávání informací s DD je jeden ze základních předpokladů efektivní realizace projektu, proto je potřeba celý proces ošetřit. Pomáhá např., když na workshopu lektori sdělí mladému člověku, který chce vědět, co o něm zazní směrem k DD, konkrétní informace. Nemělo by se jednat o nic, co od lektorů nezaznělo během setkání.

Model spolupráce jsme za dobu realizace programu mnohokrát modifikovali a tento proces ještě není u konce. Nutno říci, že nelze nastavit univerzální model. Záleží na konkrétním DD – jak moc chce a může věnovat čas schůzkám apod.

7.1.9 Hodnocení v rámci organizace

Hodnocení programu v rámci organizace je dalším důležitým prvkem. Programy, které organizace realizuje, musí sledovat vytyčené cíle a poslání. Mohlo by se tedy stát, že program funguje, má smysl a naplňuje své cíle, ale více či méně nekoresponduje s cíli organizace. To je pro organizaci nevýhodné - ztrácí tím čas, peníze a energii, které by mohla investovat do naplnění svých cílů a poslání, a tedy lépe podporovat cílovou skupinu, které se věnuje.

Formy takového hodnocení mohou nabývat různých podob, obecně se dá říci, že je mnohem efektivnější hodnotit programy za podpory externích subjektů – např. vytvoření strategického plánu.

8. Spolupracující organizace

V rámci programu Za SAMOstatností Rozmarýna spolupracovala s níže uvedenými organizacemi. V rámci Metodiky slouží jako příklad, samozřejmě je možné organizace měnit a volit dle potřeby.

DOM, o. s., MAJÁK – domov na půl cesty, Občanská poradna REMEDIUM, ABB s.r.o., DHL, IKEA, Naděje, Hermés

Příloha 1: Příklady technik Za SAMOstatností

Příloha 2: Zápis z porady

Příloha 3: Popis pracovních pozic odborný vedoucí a lektor

Příloha 1: Příklady technik Za SAMOstatností

1. Zahřívací techniky, navození tématu

„Slovní kód“ (Za SAMOstatností)

Cíle: navození uvolněné atmosféry, podpora skupinové soudržnosti a kooperace, reflexe skupinové dynamiky, navození tématu.

Skupina si zvolí jednoho člena, který odejde z místnosti. Úkolem skupiny je vymyslet jakýkoliv slovní kód, který musí dotyčný rozšifrovat. Pro zacílení na určité připravené téma lze slovní kód omezit na určitou oblast, např. práce, bydlení, partnerské vztahy. Může se jednat o konkrétní pojmy (např. výplata, postel, nákup) či pojmy abstraktní (pocity, vztahy, nálady). Po návratu dotyčný kladením jednoduchých otázek komukoliv ze skupiny postupně odhaluje, jaký je „slovní kód“.

Např. Kódem bude „maso“ – otázka: „Co se Ti dnes zdálo?“ – odpověď: „Zdálo se mi o pečených holoubátkách, které létaly přímo do pusy.“

Krokodýlí řeka (Za SAMOstatností)

Cíle: Zvědomování individuálních hodnot, rozvoj schopnosti pojmenovávat normy a hodnoty, rozhodovat se a volit, argumentovat, věcně diskutovat v rámci pravidel, uznávat jiný pohled a hodnocení.

Základem techniky je příběh, u kterého lze obměnit jména a současně s vyprávěním jej vizualizovat – např. kreslit na velký papír.

Lektoři vyprávějí následující příběh:

V malém městě žili ve městě dva milenci, Abigail a John. Prostředkem města tekla velká řeka, žili v ní krokodýli a přes řeku se dalo dostat jen jedním mostem. Nebo lodí. John žil na jedné straně, Abigail na druhé, denně k sobě přes most chodili.

Jednoho dne však přišla velká voda. A co hůř, John byl nemocný a neměl nikoho, kdo by byl s ním. Ani Abigail se k němu nemohla přes rozbouřenou vodu dostat, protože voda strhla i most. Jediný, kdo by se mohl s lodí dostat na druhou stranu, byl starý námořník Sindibád.

Ten už padesát let čekal na velkou vodu a dennodenně vytahoval svojí pramici vysoko na břeh, aby mu ji velká voda neodnesla, jako jiným. A tak se Abigail vypravila za ním a požádala ho, aby ji převezl na druhou stranu. Sindibád souhlasil, avšak s jednou podmínkou, že se s ním Abigail stráví noc. Abigail nesouhlasila, utekla k matce a žádala ji o pomoc.

Matka však na ni neměla právě čas, a tak ji skoro ani nevyslechla a řekla jí, nechávám rozhodnutí na tobě, věřím, že se rozhodneš správně. Abigail probřečela celý den i noc, ale protože se k ní dostaly zprávy, že se Johnovi přitížilo, nakonec souhlasila se Sindibádovou podmínkou. Ten se s ní vyspal a příštího rána ji odvezl na druhý břeh.

Abigail se konečně dostane k Johnovi. Stará se o něj tak dlouho, dokud se neuzdraví. Trápí jí však kvůli její nevěře svědomí a Johnovi řekne, co musela učinit, aby se k němu dostala. John pro ni však nenajde pochopení, rozzuří se a Abigail vyžene.

Ta jde s pláčem pryč a potká kamaráda Toma, který se hned zajímá, co se děje. Abigail mu všechno řekne. Ten, i když ho Abigail prosí, ať to nechá plavat, jde za Johnem a surově ho zmlátí. A Abigail to vidí a usmívá se.

Po odvyprávění příběhu dostanou maldí lidé za úkol seřadit všech pět postav podle sympatií, nebo podle

toho, kdo se zachoval dle jejich názoru nejlépe. Následuje společná diskuze, kdy každý sděluje argumenty, proč seřadil postavy takto. Ze zdůvodnění žadatelů lze vyčíst, kterou vlastnost postav akcentují. Někdy se jedná o nevědomé sklony. Často to bývá některá z následujících:

Abigail - láska, krása, neskryvaná citovost, která přebíjí racionalitu, iniciativnost, nesamostatnost, nevěra

Matka - vyhýbavá osobnost, neangažující se, opatrnost, diskrétnost

John - hrdost či ješitnost, krása, láska, zbytnělá sexuální morálka, pasivita, lenost, tvrdá mužská autorita

Tom - smysl pro spravedlnost, empatie, tendence k angažovanosti, sklon k extremismu

Sindibád - vypočítavost, neosobní sex, obchodník, schopnosti, živočišná mužnost, chybění empatie, moc nad druhými

Varianty:

- účastníci se rozdělí do dvou skupin a musí se shodnout na stejném pořadí a pak výstup prezentovat s patřičnou argumentací druhé skupině.
- v menších skupinkách mladí lidé vymýšlejí pokračování příběhu, které pak prezentují ostatním.

2. Exkurze

Zákon, právo a policie (Za SAMOstatností)

Cíle:

- Seznámení se základními právními principy, postupy vymáhání práva, řešení přestupků a trestných činů
- Zvědomění, diskuse postojů k právu
- Korektivní zkušenost s policií, snížení obav a předsudků
- Edukace v oblasti povinností a práv

Příprava: vyjednání spolupráce s konkrétní služebnou městské či státní policie policí (policejní preventista, referent systému včasné intervence atd.)

Seznámení s náplní práce a posláním policistů, nahlédnutí do běžné pracovní náplně policisty, diskuse nad ožehavými tématy střetu s policií. Prohlídka služebny, edukace – co musí policista umět a znát, co musí a může, typický den policisty, požadavky pro zájemce o práci u policie. Vstupování do rolí, účastníci v roli policisty si mohli bezpečně vyzkoušet, co asi cítí policista čelící agresivnímu pachateli, podívat se na střet z druhé strany.

Bydlení (Za SAMOstatností)

Cíle:

- podpořit včasné plánování bydlení ještě před odchodem z domova
- poskytnout realistický náhled na rizika spojená se ztrátou bydlení
- seznámit se základní sítí služeb pro odcházející z dětských domovů a pro lidi bez domova

Návštěva Domu na půl cesty v Libni – o.s. DOM. Prohlídka ubytování, seznámení se základními principy zařízení, podmínkami přijetí, pravidly služby a další zajímavosti z běžného dne v tomto zařízení pro znevýhodněnou mládež, diskuse.

Výstup: Setkání má díky laskavosti a zkušenosti pracovníků DOM neformální charakter a dle klientů v nich zanechalo konkrétní dojem, že se mají po odchodu kam obrátit, pokud nebudou zvládat samostatný život.

Učastníci získali přehled o tom, jak se liší pravidla a pobyt v Domu na půli cesty od dětského domova, odnesli si i přímé kontakty na službu.

Exkurze na ubytovnu – loď Hermes, která slouží jako nouzová ubytovna pro lidi bez domova. Prohlídka prostor, principy služby a podmínky přijetí, výklad bez přítomnosti klientů (lidí bez přístřeší), diskuse a otázky. Nepřímé setkání s klienty ubytovny, kteří se shromažďují před lodí.

Výstup: Silný, emočně náročný zážitek, exkurze přinesla mnoho podnětů k diskusím například o tom, jaké je riziko, že někdo z účastníků zde bude muset přespávat, jak se to stane, že se člověk octne v nouzi atd. Práce s předsudky, individuálními plány do budoucna, obavami, riziky i nereálnými očekáváními. Základní informace o síti služeb pro lidi v nouzi.

3. Hledání práce

Cíle:

- Příprava na hledání zaměstnání
- Seznámení s možnostmi, kde a jak shánět zaměstnání – pracovní agentury, internetové servery, inzertní tiskoviny, hledání přes známé atd.
- Základní informace o pracovně právních vztazích (typy smluv, úvazků, povinnosti a práva atd.).
- Seznámení se základními informacemi o práci personalistů (jak pracují, co po uchazečích žádají, co můžeme čekat při shánění práce).
- Vytvoření kvalitního životopisu, první prezentace před zaměstnavatelem.
- Vytvoření tzv. agenta u různých internetových portálů zaměřených na hledání brigád.

Příprava:

- navázání spolupráce s větší firmou s dostatečným počtem personalistů - dobrovolníků a PC
- setkání s dobrovolníky – instrukce ohledně průběhu setkání, vymezení cílů a rolí

Průběh: kombinace skupinové a individuální práce: lektoři vedou skupinové bloky (zadání, edukace, shrnování, reflexe), dobrovolníci se věnují klientům individuálně (spolupráce na vytváření životopisu, vedení při vyhledávání pracovních příležitostí, vytváření agenta pro automatické zasílání nabídek).

Práce – tréninkový pohovor

Skupinová příprava s dobrovolníkem/bez

- Zažít hledání práce, pohovor se zaměstnavatelem, dát si dohromady základy, co je k tomu potřeba mít,
- zažít, že i bez praxe mám silné stránky a mám zaměstnavateli co nabídnout

Příloha 2: Zápis z porady

Porada - Metodika
22.2.2011

Pohovory v ABB – duben, květen

Jak by měl vypadat model pohovorů?

- nabídnout pohovory v DD, když o ně budou stát, oslovit Péťu, aby ABB zkontaktovala
- děti neví, jak by reagovali na otázku: jaký byste si představoval plat?, netuší rozdíl mezi dohodou a smlouvou (pojištění), že existuje hmotná zodpovědnost
- připravit životopis s dětmi předem: zodpovědět důležité otázky - co já nabízím, když nemám žádnou praxi? (jsem ochotný učit se, rád vařím, chodím včas), formulovat věty a odpovědi, na jaké otázky se ptát, když pak mohou
- dojednat pohovory pro menší skupinky (cca 5 dětí), aby jedno nemluvalo a zbytek dlouho nečekal
- dojednat, že než začnou pohovory s dětmi, si děti vyslechnou jeden pohovor s někým cizím (někým z ABB), který bude dělat chyby (nebude vědět odpovědi, bude se hrbít), pak se s dětmi probere, co dělal dotyčný špatně
- dojednat, zda budou pohovory probíhat s každým dítětem individuálně, či skupinově (pro slabší děti, všechny děti budou představovat jedno dítě)
- dojednat, které pozice bychom dětem nabídli (security, asistentka), vypracovat na tyto pozice inzeráty, které se pak vytisknou a nabídnou dětem při přípravě životopisu (inzeráty a pohovor by měli být udělané tak, aby to byl pro děti zážitek, že když se na to dobře připraví, napíší si poznámky, mohou to zvládnout)
- dojednat s ABB, aby přizpůsobili slovník – ptát se jednoduše, konkrétně na dovednosti (už jste pracovala s kasou?, ne jakou máte kvalifikaci)
- po každé odpovědi by bylo třeba dávat zpětnou vazbu (dobrá odpověď, proč? X špatná odpověď, proč?)
- konec: obecné zhodnocení všech pohovorů (je třeba, abyste víc mluvili, já vám nevidím do hlavy, klidně si příště můžete přinést poznámky a do nich při pohovoru koukat), pak prohlídka, exkurze
- optat se, zda by nám pohovory nechtěli dělat o víkendech (hlavně pro děti z dálky)

Jak by neměl model pohovorů vypadat?

- říct ABB rovnou, že nám jde o prožitek pro dítě, žádné poučování, žádné monology (odstranit narsise)
- neříkat na závěr koho by vzali, koho ne, ale obecně zhodnotit

Ideální představa:

- není asi reálné, aby sem skupiny starších dětí jezdili víc než jednou. Proto pro ně udělat jednodenní workshop – dopoledne pohovory v ABB, odpoledne setkání s někým, kdo pracuje v oboru, který ve skupině dětí převládá (prodavačka, cukrářka, zedník, automechanik)

Bydlení

- ubytovny
- spolupráce s realitními makléři
- podporované bydlení (Sámovka)

Finance

- seznámit děti s praktickými věcmi: servery se slevami (www.zlateslevy.cz), že jsou v anonci inzeráty „za odvoz“, že jsou každou první středu v měsíce vstupy do muzea zdarma, jsou second-handly, bazary, akce v obchodech
- ukažme dětem jak levně žít

Vztahy, sex, rodičovství partnerství

- každé probrat jako samostatné téma
- o naučit děti o tom mluvit
- o mluvit o tom, že není kam spěchat
- mít na vědomí: tato témata jsou pro děti hodně ohrožující! (ve skupině, které to říkají pak musí zůstat, zatímco my odjíždíme)
- program na tato témata musí být odosobněný od našich dětí, musí být vztažený k někomu, k nám (lektorům), nebo k výstavě o sexu
- o hrát scénky (jak sbalit holku, jak odmítnout)
- o pouštět filmy (Juno)
- o navštívit výstavu s nahotou
- zvážit zda na tato témata nerozdělit skupinu na kluky a holky
- není tohle téma zrovna to, kdy otevřít kořeny?

Další nejbližší setkání 8.3. – Alan, struktura prvních třech setkání, Rozlet
15.3. – dojezd ZaSama

Příloha 3: Popis pracovních pozic odborný vedoucí a lektor

ODBORNÝ VEDOUCÍ programu Za SAMOstatností

- zodpovídá za realizaci věcné části programu v souladu s jeho cíli, obsahem a harmonogramem
- řídí tým odborných lektorů v přímé práci
- přijímá reporty od odborných lektorů
- reportuje hlavnímu manažerovi
- komunikuje s finančním manažerem
- zodpovídá za průběžnou analýzu věcné části programu - průběžné zprávy, naplňování hodnotících indikátorů, účast na kontrolách projektu
- navrhuje a po schválení zavádí změny věcné části programu
- vytváří a zodpovídá za celkovou koncepci projektu a metodiky aktivit pro žáky
- vyjednává smluvní podmínky spolupráce se zařízeními
- připravuje, uzavírá a předkládá ke schválení smlouvy se spolupracujícími zařízeními na projektu, navrhuje ukončení smluv
- provádí průběžnou kontrolu realizace programu, hodnocení a výstupů
- schvaluje materiálové a cestovní výdaje zaměstnancům
- shromažďuje dokumentaci z aktivit, podílí se na archivaci dokumentace
- podílí se na provozních činnostech
- účastní se programových schůzek
- realizuje přímou práci s klienty - vedení skupin v rámci aktivit Samofor

ODBORNÝ LEKTOR programu Za SAMOstatností

- zajišťuje aktivity Za SAMOstatností zacílené na zařízení ústavní výchovy v Středočeském a Plzeňském kraji
- provádí přímou práci s klienty - vedení skupin v rámci aktivity Za SAMOstatností
- odpovídá za realizaci sjednaných aktivit pro děti v jednotlivých zařízeních
- spolupracuje se zařízeními na realizaci sjednaných aktivit - komunikace s koordinátory v zařízeních, příprava harmonogramu, průběžné hodnocení a zpětná vazba, konzultace a sestavení tematických celků, plnění ročního harmonogramu
- spolupracuje s pracovníky zařízení - zjišťování potřeb cílové skupiny, průběžné hodnocení, konzultace konkrétní náplně aktivit, příprava intervencí na speciální vzdělávací potřeby, spoluúčast na aktivitě vzdělávání pracovníků
- připravuje obsah jednotlivých setkání - tematické celky, techniky, nácviky, zážitkové aktivity, reflexe, stáže atd.
- vytváří podklady pro hodnocení, vedení dokumentace, zápisů, statistik přímé práce
- realizuje pracovní cesty do zařízení
- účastní se projektových schůzek - reportuje odbornému manažerovi o průběhu realizace aktivit
- provádí provozní komunikaci a administrativu - reporting, pracovní maily, telefony, jednání
- připravuje podklady pro metodiky, koncepce a evaluaci
- podílí se na evaluaci projektu